

ליהנות במוצאי שבת [וכדעת רבי מאיר] (ביאור הגר"א שם ומובא במשנ"ב ג, א), ואין חילוק בין מלאכה דאורייתא למלאכה מדרבנן (ביאה"ל שם; [ג] המשהה בשבת, בשוגג או במזיד, דין המאכל להלכה, ראה להלן בסוף העמוד).

רב נחמן בר יצחק אָמַר לְאִיסוּרָא - שבין בשוגג ובין במזיד אסור לבעל הבית לאכול את התבשיל ששכחוהו על האש (ראה רא"ש; הגהות מרדכי) [וכן לבני ביתו, שנעשה האיסור בשבילם (ראה בהמשך דברי הרא"ש)], שאיסור האכילה הוא משום קנס שמא ישהה במזיד (וכמבואר להלן בגמ'), וכיון שנאסר עליו לאכול את התבשיל, הוסר החשש שיששה במזיד לצורך עצמו, ואין לחשוש שיששה במזיד לצורך אחרים, ש'אין אדם חוטא ולא לו' (הגהות מרדכי שם). ויש מפרשים, שמשום הקנס נאסר התבשיל באכילה אף לאחרים (ביאור הגר"א או"ח רנ"ג, לב, חז"א או"ח לו, כד).

וְתַבְשִׁיל שֶׁבִשַׁל כָּל צוּרְכוֹ בֵּין פְּשׁוּגָה בֵּין פְּמִזִּיד יֵאָכֵל, ואף תבשיל שהוסיף להשתבח במה ששהה על האש בשבת [ובגדר 'מצטמק ויפה לו'], מותר לאכול, שהנאה זו אינה חשובה, כיון שהיה ראוי לאכילה לפני כניסת השבת (משנ"ב ר"ג, לבשם אחרונים).

וּבִשְׂר טְרוּף - בשר מרוסק שבודאי אינו מיועד לאורחים, והשהייה על האש מטיבה עמו ומשבחת את טעמו, למרות שהוא מצטמק והולך, בשונה מחתיכות בשר המיועדות לאורחים, שלא מכובד להגישם לאורחים מצומקים והשהייה על האש רעה להם (רש"י כאן ולעיל לו, ב), ויש מפרשים שבשר טרוף הוא בשר מרוסק שמעורבים בתוך תבשיל, וככל שהוא מצטמק, מתערב יותר יפה בתבשיל (ערוך).

וְכָל הַמְצַטְמֵק וְרַע לוֹ, מוֹתֵר לֵאמֹר, שהשהייה האסורה לא השביחה את התבשיל בעצמותו, אלא שנשארו התבשיל חם בגלל השהייה האסורה, וזה אינו נחשב שבח בעצמותו של התבשיל שיגרום לאסור את אכילתו משום איסור 'מעשה שבת', אבל המשהה מאכל צונן והשהייה האסורה חיממה את המאכל, הרי זה נחשב שבח בעצמותו של התבשיל הגורם לאסור את אכילתו משום איסור 'מעשה שבת' [ואף שהוא 'מצטמק ורע לו'] (פמ"ג רנ"ג משנ"ב ז; חז"א או"ח לו, כז).

אִי קוֹדֵם גְּזֵרָה וְכוּ' - קוֹדֵם שִׁמְעָה רַבִּי חֵיִיא בַר אַבָּא אֶת הַגְּזִירָה שֶׁגִּזַּר רַב בְּדוֹר שַׁלְפְּנִי (רִיטב"א).

אֵיבְעִיָא לְהוֹ, עֵבֶר וְשִׁהָה, מתוך מחשבה תחילה להשהות בשבת, שחשב שמוותר להשהות [שלענין 'שהייה' בשכחה, או בזדון, כבר דנה הגמ' למעלה] (מהרש"א בדעת רש"י, ר"ן בשם הראב"ד). ויש מפרשים הספק כשעבר ושהה בשוגג, לדעת רבי יהודה, האם אף בשוגג לא התיר רבי יהודה אלא במצטמק ורע לו (תוס' בפי ראשון). ויש מפרשים, שהספק האם מותר לבני ביתו ולשאר האנשים ליהנות מהתבשיל [שאינו לבעל הבית עצמו, כבר נפשט לעיל לאיסור] (רא"ש וב"ח או"ח רנ"ג, יא בדעת).

לֹא, לְשִׁבְתָּהּ הַבָּהָה, שאף שמוותר להם באכילה, הזהירים שלא לעשות כן להבא, שהם השווה מתוך מחשבה תחילה שחשבו שהדבר מותר, והורה להם שהדבר אסור (רש"י ומהרש"א ע"פ הרש"י המובא לעיל), או שהם השווה בשוגג, והזהירים שישומו לב ויעשו לעצמם סימן שלא יבוא ליד שכחה בשבת הבאה (חי"הר"ן, ומהדורא בתרא בדעת תוס' המובא לעיל).

שָׁכַח קְדֵרָה עַל גְּבֵי פִירָה וּבִשְׁלָה בְּשֶׁבֶת, מַהוּ, לדעת חכמים האוסרים להשהות קדירה על כירה בשבת (רש"י), שאילו לדעת חנניה מותר לכתחילה להשהות קדירה שנתבשלה כ'מאכל בן דרוסאי' (שבת של מ), ויש מפרשים הספק אף לדעת חנניה, בקדירה שלא התבשלה כשיעור 'מאכל בן דרוסאי', שגם לדעתו אסור להשהותה (תוס' ד"ה שכה בת' ראשון). וספק הגמ' לענין התבשיל, האם מותר באכילה, אבל פשוט שחייב להסיר את הקדירה משום 'איסור שהייה', שכל זמן שהקדירה על גבי הכירה יש חשש שמא יתנהג בחלים, ואף באופנים שהקדירה מוקצה [כגון שיש בה מאכלים שלא התבשלו], חייבוהו חכמים להסירה בשביל שלא יעבור בכל רגע ורגע על 'איסור שהייה' (ראה חז"א או"ח לו, כז).

הַמְבַשֵּׁל בְּשֶׁבֶת, והוא הדין ליהנות משאר מלאכות שעשאן בשבת (רמב"ם שבת ו, כג).

פְּשׁוּגָה יֵאָכֵל, אפילו המבשל בעצמו, ואפילו בו ביום (רש"י חולין טו, א), וכדעת רבי מאיר, שלא קנסו שוגג אטו מזיד (ראה ברייתא המובאת בגמ' חולין שם ובניטין ג, ב).

בְּמִזִּיד לֹא יֵאָכֵל, שקנסו חכמים שלא יהנו מהאיסור (ראה גמ' ורש"י גיטין שם), בין המבשל עצמו ובין אחרים, עד למוצאי שבת, וכדעת רבי מאיר (ראה רש"י חולין טו, א). והאיסור הוא בין באכילה ובין בהנאה (רמב"ם שבת ו, כג), אך יכול למכור לאחרים את החפץ שנעשה בו האיסור במחיר שהיה שווה לפני שנעשתה בו המלאכה בשבת וליהנות מדמי החפץ (ראה משנ"ב שיה, ד ומנחת שלמה א, ה בדעתו).

והמרתיה מים בשבת ועבר על איסור מבשל, וחזרו המים ונצטננו, מותר לשתותם, שאין כאן הנאה ממעשה הבישול (פמ"ג רנ"ג א"א לו), ויש סוברים שאסור לשתותם אף לאחר שנצטננו, שקנסו חכמים לאסור את גוף המים שנעשה בהם איסור (ראה חז"א או"ח לו, כז, וראה ביאה"ל רנ"ג, ה ד"ה להחם וביאורים ומוספים משנ"ב מהד' דרשו שם הע' 128).

אָכַל הָאִי דְלֵא קָא עֵבִיד מַעֲשָׂה, שגדר 'איסור שהייה' הוא ב'שב ואל תעשה', בכך שאינו מסיר את הקדירה מהכירה קודם לכניסת השבת (ראה פני יהושע). אכן, לא נקטה הגמ' חילוק אחר, שאיסור בישול דאורייתא ואיסור שהייה מדרבנן, שלענין הנאה ממעשה שבת אין חילוק בדבר (פמ"ג שיה משנ"ב א). מאידך, יש סוברים שלענין מלאכה שנעשתה בשוגג מצינו חילוק בין דאורייתא לדרבנן [ואילו כאן בגמ' מדובר אף לענין מזיד, ולכן לא נקטה הגמ' חילוק זה] (ראה ביאה"ל שיה, א).

■ **להלכה: [א] המבשל בשוגג בשבת, או שעשה אחת משאר מלאכות בשוגג, מותר לו ולאחרים ליהנות מהמלאכה רק במוצאי שבת [וכדעת רבי יהודה] (ש"ע או"ח שיה, א), ואם עשה מלאכה מדרבנן, נחלקו הפוסקים אם מותר ליהנות אפילו בשבת (ביאה"ל שם). מאידך, יש סוברים שאף כשעשה מלאכה מדאורייתא בשוגג, מותר לו ולאחרים ליהנות מהמלאכה אפילו בשבת [וכדעת רבי מאיר] (ביאור הגר"א שם, ומובא במשנ"ב שם, ו), ובמקום הצורך יש לסמוך על דעה זו (משנ"ב שם); [ב] המבשל במזיד בשבת, או שעשה אחת משאר מלאכות במזיד, אסור לו ליהנות מהמלאכה לעולם, ולאחרים מותר ליהנות במוצאי שבת [וכדעת רבי יהודה] (ש"ע שם). מאידך, יש סוברים שאף לו מותר**